

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำนมะขามเตี้ยวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี” มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำนมะขามเตี้ยวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี ๒) เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำนมะขามเตี้ยวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนดำนมะขามเตี้ยวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี การวิจัยครั้งนี้เป็นวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยการใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กนักเรียนโรงเรียนดำนมะขามเตี้ยวิทยาคม อำเภอดำนมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน ๑๙๕ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .๘๒๙ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามปลายเปิด ผู้วิจัยทำการจัดกลุ่มข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามตามสาระสำคัญของแบบสอบถามปลายเปิด จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติแจกแจงความถี่โดยผู้วิจัยได้ข้อมูลตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ (Data Grouping) จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ผลการวิจัยสามารถนำมาสรุป อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้านมะขามเตี้ย วิทยาเขต จังหวัดกาญจนบุรี สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

๕.๑.๑ สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามโดยจำแนกตามเพศ อายุระดับชั้นเรียนระดับผลการเรียน สรุปได้ดังนี้

นักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง มีจำนวน ๑๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๙ โดยมี อายุระหว่าง ๑๖-๑๗ ปี มีจำนวน ๑๐๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๘ อยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ มีจำนวน ๗๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๕ และระดับผลการเรียนมีเกรดเฉลี่ย ๒.๐๐-๒.๕๐ มีจำนวน ๗๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๙

๕.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้านมะขามเตี้ยวิทยาเขต จังหวัดกาญจนบุรี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้าน มะขามเตี้ยวิทยาเขต จังหวัดกาญจนบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ๓.๙๕๙ และเมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

๑. ด้านเนื้อหาของหลักสูตร

นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้าน มะขามเตี้ยวิทยาเขต จังหวัดกาญจนบุรี ด้านเนื้อหาของหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มี ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.944$) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า ทุกประเด็นมีความพึงพอใจในระดับ มาก ประเด็นที่มีความพึงพอใจสูงสุดคือ ด้านเนื้อหาของหลักสูตรมุ่งพัฒนาความรู้ ความสามารถในการ สร้างทักษะความคิดในทุกด้าน มีค่าเฉลี่ย ๔.๓๖๙

๒. ด้านเทคนิคการสอน

นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้าน มะขามเตี้ยวิทยาเขต จังหวัดกาญจนบุรี ด้านเทคนิคการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.976$) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า นักเรียนมีพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนของพระ สอนศีลธรรมในโรงเรียนด้านมะขามเตี้ยวิทยาเขต จังหวัดกาญจนบุรี อยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่มีความ พึงพอใจสูงสุดคือ พระสอนศีลธรรมมีเทคนิคการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีค่าเฉลี่ย ๔.๒๗๑

๓. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำนมะขามเตี้ยวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.908$) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า นักเรียนมีพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำนมะขามเตี้ยวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี อยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่มีความความพึงพอใจสูงสุดคือ พระสอนศีลธรรมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและได้แสดงออกอย่างถูกต้องและเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 4.117

๔. ด้านการใช้สื่อในการจัดการสอน

นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำนมะขามเตี้ยวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.008$) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า นักเรียนมีพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำนมะขามเตี้ยวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี อยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่มีความความพึงพอใจสูงสุดคือ พระสอนศีลธรรมให้นักเรียนศึกษาและพัฒนาตนเองจากสื่อการสอนและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ มีค่าเฉลี่ย 4.343

๕.๑.๓ ผลการทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำนมะขามเตี้ยวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี

ผลการทดสอบสมมติฐานการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำนมะขามเตี้ยวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นเรียน ระดับผลการเรียน

สมมติฐานที่ ๑ นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำนมะขามเตี้ยวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๒ นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำนมะขามเตี้ยวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๓ นักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำนมะขามเตี้ยวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๔ นักเรียนที่มีระดับผลการเรียนต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำนมะขามเตี้ยวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕.๑.๔ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี

การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำนมะขามเตี้ยวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรีกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำนมะขามเตี้ยวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี สามารถสรุปได้ดังนี้

ความพึงพอใจของนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำนมะขามเตี้ยวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี

๑. ด้านเนื้อหาของหลักสูตร พบว่า ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับเนื้อหาที่สอนไม่ตรงกับหลักสูตรของหนังสือเรียนพุทธศาสนาอยู่ในอันดับที่ ๑ มีจำนวน ๓๔ คน รองลงมาคือ เนื้อหาสาระไม่สอดคล้องกับระดับสติปัญญาของผู้เรียนอยู่ในอันดับที่ ๒ มีจำนวน ๓๐ คน เวลาเรียนน้อยเกินไปทำให้ไม่ค่อยเข้าใจอยู่ในอันดับที่ ๓ มีจำนวน ๒๕ คน และวิธีการสอนเน้นการท่องจำและการแปลมากเกินไปอยู่ในอันดับสุดท้ายมีจำนวน ๒๑ คน

๒. ด้านเทคนิคการสอน พบว่า ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการสอนเน้นภาษาบาลีมากเกินไปทำให้เข้าใจยากอยู่ในอันดับที่ ๑ มีจำนวน ๒๕ คน รองลงมาคือ จัดการสอนอยู่แต่ในห้องเรียนทำให้น่าเบื่อหน่ายอยู่ในอันดับที่ ๒ มีจำนวน ๒๐ คน ขาดเทคนิคในการสอนทำให้เข้าใจยากอยู่ในอันดับที่ ๓ มีจำนวน ๑๕ คน และสอนแต่เนื้อหาเดิมๆซ้ำไปซ้ำมาอยู่ในอันดับสุดท้ายมีจำนวน ๑๑ คน

๓. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับขาดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย อยู่ในอันดับที่ ๑ มีจำนวน ๒๘ คน รองลงมาคือ ขาดการจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอยู่ในอันดับที่ ๒ มีจำนวน ๒๔ คน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทางพระพุทธศาสนาไม่น่าสนใจ อยู่ในอันดับที่ ๓ มีจำนวน ๑๙ คน และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่แต่ในห้องเรียน อยู่ในอันดับสุดท้ายมีจำนวน ๑๔ คน

๔. ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน พบว่า ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอนไม่ทันสมัยอยู่ในอันดับที่ ๑ มีจำนวน ๒๔ คน รองลงมาคือ สื่อที่ใช้ในการเรียนการสอนมีจำนวนน้อยอยู่ในอันดับที่ ๒ มีจำนวน ๒๐ คน ขาดเอกสารประกอบการบรรยายอยู่ในอันดับที่ ๓ มีจำนวน ๑๗ คน และเนื้อหาที่บรรยายไม่ค่อยตรงกับสื่อการสอนอยู่ในอันดับสุดท้ายมีจำนวน ๑๔ คน

ความพึงพอใจของนักเรียนเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำนมะขามเตี้ยวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี

๑. ด้านเนื้อหาของหลักสูตร พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับควรมีการฝึกอบรมพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอยู่ในอันดับที่ ๑ มีจำนวน ๒๕ คน รองลงมาคือ ควรจัดเนื้อหาของหลักสูตรให้ตรงกับการจัดการเรียนการสอนอยู่ในอันดับที่ ๒ มีจำนวน ๒๑ คน ควรจัดหาหลักสูตรให้มีความหลากหลายอยู่ในอันดับที่ ๓ มีจำนวน ๑๕ คน และควรจัดตารางเวลาเรียนให้มากกว่าในปัจจุบันอยู่ในอันดับสุดท้ายมีจำนวน ๑๐ คน

๒. ด้านเทคนิคการสอน พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับควรมีการจัดการเรียนการสอนนอกสถานที่อยู่ในอันดับที่ ๑ มีจำนวน ๓๐ คนรองลงมาคือ ควรใช้เทคนิคในการสอนให้เข้าใจง่ายอยู่ในอันดับที่ ๒ มีจำนวน ๒๔ คน ควรมีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนอยู่ในอันดับที่ ๓ มีจำนวน ๒๐ คน และควรใช้หลักสูตรที่เข้าใจง่ายในการเรียนการสอนอยู่ในอันดับสุดท้ายมีจำนวน ๑๘ คน

๓. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่แหล่งเรียนรู้ทางศาสนาอยู่ในอันดับที่ ๑ มีจำนวน ๒๕ คน รองลงมาคือ ควรจัดกิจกรรมที่สนุกสนานจะทำให้ไม่น่าเบื่ออยู่ในอันดับที่ ๒ มีจำนวน ๒๐ คน และควรจัดกิจกรรมนอกสถานที่เพื่อจะทำให้เปลี่ยนบรรยากาศบ้างอยู่ในอันดับสุดท้ายมีจำนวน ๑๖ คน

๔. ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับควรมีการจัดหาสื่อในการนำเสนอให้ทันสมัยอยู่ในอันดับที่ ๑ มีจำนวน ๓๑ คน รองลงมาคือ ควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายอยู่ในอันดับที่ ๒ มีจำนวน ๒๐ คน ควรมีเอกสารประกอบการบรรยายเพื่อนักเรียนจะได้เข้าใจง่ายอยู่ในอันดับที่ ๓ มีจำนวน ๑๘ คน และควรมีการบรรยายให้ตรงกับสื่อการเรียนการสอนอยู่ในอันดับสุดท้ายมีจำนวน ๑๕ คน

๔.๑.๕ แนวทางในการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำนมะขามเตี้ยวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี

ผลการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำนมะขามเตี้ยวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรีจากการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ดังนี้

๑. แนวทางในการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำนมะขามเตี้ยวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี ด้านเนื้อหาของหลักสูตร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวถึงแนวทางในการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนว่า กระทรวงศึกษาธิการควรจัดหลักสูตรเป็นมาตรฐาน เพื่อที่การเรียนการสอนจะได้เป็นไปในทางเดียวกันเนื้อหาการเรียนการสอนด้านคุณธรรมจริยธรรม จะส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเป็นคนดี ซึ่งการสอนควรที่จะมุ่งเน้นปลูกจิตสำนึกของเด็ก

นักเรียนโดยสอนให้รู้ว่าสิ่งไหนควรทำสิ่งไหนที่ไม่ควรทำ ซึ่งศีลธรรมจะช่วยกล่อมเกลাজิตใจให้รู้จักคิด รู้จักแยก แยะว่าสิ่งไหนดีสิ่งไหนไม่ดี สิ่งไหนควรทำสิ่งไหนไม่ควรทำ

๒. แนวทางในการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้านมะขามเตี้ย วิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี ด้านเทคนิคการสอน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวถึงแนวทางในการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนว่าเทคนิคการสอนคือทำให้เรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย ทำให้เรื่องที่ไม่น่าสนใจกลายเป็นเรื่องที่น่าสนใจ ทำอย่างไรให้เด็กสนใจ โดยอาจจะต้องใช้สื่อเข้ามาช่วยในการสอนนอกจากการบรรยายอาจจะมีย่ออย่างจากวิดีโอหรือว่าสื่อออนไลน์สอนให้เด็กเห็นว่าปัญหาเหล่านี้สามารถแก้ไขได้ ควรจัดให้มีหลักสูตรหรือการจัดกิจกรรมในด้านเทคนิคการสอน โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญเข้ามาแนะนำวิธีเทคนิคการสอนแก่พระสอนศีลธรรม

๓. แนวทางในการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้านมะขามเตี้ย วิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรีด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวถึงแนวทางในการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนว่า พระสอนศีลธรรมควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมกับทางโรงเรียนให้มาก เช่น การจัดเข้าค่ายพุทธบุตรควรจัดทุกปี เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และสื่อเข้าถึงอารมณ์จริงๆ ไม่ใช่เรียนอยู่แต่ในห้องเรียน หรือจะจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ทางโรงเรียนควรที่จะนำเด็กเข้ามาประพฤติปฏิบัติธรรมกันที่วัด เด็กจะได้มีความผูกพันกับวัดและพระพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอยากให้มีการสอนแบบหลากหลาย เปลี่ยนสถานที่ในการสอนเด็กจะได้ไม่เบื่อหน่ายในการเรียน อย่างเช่น ชั่วโมงนี้สอนในห้องเรียน ชั่วโมงต่อไปสอนนอกห้องเรียน ถ้าโรงเรียนใกล้วัดก็พาไปสอนในสถานที่โบสถ์บ้างในศาลาบ้างอย่างนี้ เป็นต้น และควรจัดให้ได้ปฏิบัติจริง อย่างเช่น ฝึกให้เขาฟังเทศน์ทำสมาธิหรือทำบุญตักบาตร

๔. แนวทางในการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้านมะขามเตี้ย วิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวถึงแนวทางในการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนว่า สังคมในปัจจุบันเป็นยุคเทคโนโลยี พระสอนศีลธรรมควรมีการดำเนินการจัดหาสื่อการสอนทางเทคโนโลยี แล้วนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการสอนเพราะสมัยนี้การใช้สื่อสามารถที่ค้นคว้าหาข้อมูลได้ทั่วไปอย่างเช่น ในอินเทอร์เน็ต ในยูทูบมีให้ค้นหาได้อย่างมากมายการจะบรรยายโดยไม่มีภาพไม่มีสื่อไม่มีตัวช่วยเลย เด็กก็จะไม่ค่อยให้ความสนใจในการสอน ดังมีคำกล่าวไว้ว่า ภาพๆ หนึ่งดีกว่าคำกล่าวนับหมื่นนับแสน เพราะภาพสามารถที่จะทำให้เห็นเรื่องราวต่างๆ ได้อย่างแจ่มชัด เด็กก็จะได้เห็นได้เข้าใจและจะให้ความสนใจมากยิ่งขึ้น

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้านมะขามเตี้ย วิทยาเขต จังหวัดกาญจนบุรี ตามขอบเขตการวิจัยทั้ง ๔ ด้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

๑. ด้านเนื้อหาของหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้านมะขามเตี้ยวิทยาเขต จังหวัดกาญจนบุรี ด้านเนื้อหาของหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๙๔๔ เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกประเด็นประเด็นที่มีความพึงพอใจสูงสุดคือ ด้านเนื้อหาของหลักสูตรมุ่งพัฒนาความรู้ความสามารถในการสร้างทักษะความคิดในทุกด้าน มีค่าเฉลี่ย ๔.๓๖๙ รองลงมาคือ ด้านเนื้อหาสาระมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการที่จะพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี เก่งและมีความสุข มีค่าเฉลี่ย ๔.๑๘๔ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระเลือน อมโร (สิงห์เจริญ)** ได้วิจัยเรื่อง “การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดบางนาออก เขตบางนา กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า

๑. ด้านการศึกษาหลักสูตร นักเรียนให้ความสำคัญหลักสูตรการเรียนรู้ในระดับมาก เนื้อหาวิชาสอนมีความเหมาะสมและวิชาส่งเสริมคุณภาพในการดำรงชีวิต

๒. ด้านการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ นักเรียนเห็นว่าครูมีการแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนรู้ก่อนการเรียนการสอนทุกครั้ง ตรงกับความต้องการเรียนรู้และส่งเสริมให้นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง

๓. ด้านการจัดทำแผนการสอน นักเรียนเห็นว่าครูมีจัดทำแผนการสอนตรงกับมาตรฐานตัวชี้วัด ของหลักสูตร วางแผนการสอนอย่างต่อเนื่องประจำทุกสัปดาห์

๔. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนเห็นว่าครูให้ความสำคัญต่อด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก

๕. ด้านการวัดและประเมินผล นักเรียนเห็นว่าครูให้ความสำคัญการวัดและประเมินผลตรงตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๖. ด้านข้อมูลเปรียบเทียบความคิดเห็นนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยภาพรวม ๕ ด้าน ตาม เพศ อายุ ชั้นเรียน นักเรียนมีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ ๐.๐๕^๑

^๑พระเลือน อมโร (สิงห์เจริญ), การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดบางนาออก เขตบางนา กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

๒. ด้านเทคนิคการสอน ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำนมะขามเตี้ยวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรีด้านเทคนิคการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๙๗๖ เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า นักเรียนมีพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำนมะขามเตี้ยวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี อยู่ในระดับมากทุกประเด็น โดยประเด็นที่มีความพึงพอใจสูงสุดคือ พระสอนศีลธรรมมีเทคนิคการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีค่าเฉลี่ย ๔.๒๗๑ รองลงมาคือเนื้อหาสาระมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักคิดและแก้ปัญหาชีวิต มีค่าเฉลี่ย ๔.๐๙๒ ผลการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำนมะขามเตี้ยวิทยาคม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล นักเรียนที่มีเพศต่างกันมีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน ส่วนนักเรียนที่มีระดับการศึกษา ระดับชั้นเรียนต่างกัน มีความพึงพอใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงสอดคล้องสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระสำเร็จ สิริธมโม (ดวงบุปผา)** ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนคำเตยอุปถัมภ์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๒” ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนคำเตยอุปถัมภ์ โดยภาพรวม มากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านกิจกรรมการเรียน ด้านเนื้อหาการเรียน ด้านเทคนิคการสอน และด้านสื่อการเรียน ผลเปรียบเทียบ ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนคำเตยอุปถัมภ์ จำแนกตามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม นักเรียนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ สองด้าน คือ ด้านอายุ และเพศ ส่วนด้านระดับชั้นเรียนพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ สอดคล้องตามสมมติฐานที่ตั้งไว้^๒

๓. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำนมะขามเตี้ยวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๙๐๘ เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า นักเรียนมีพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำนมะขามเตี้ยวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี อยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่มีความความพึงพอใจสูงสุดคือ พระสอนศีลธรรมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและได้แสดงออกอย่างถูกต้องและเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย ๔.๑๑๗ รองลงมาคือ พระสอนศีลธรรมได้ส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสดำเนินกิจกรรมที่เกิด

^๒พระสำเร็จ สิริธมโม (ดวงบุปผา), “การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนคำเตยอุปถัมภ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๒”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

ประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และโรงเรียน มีค่าเฉลี่ย ๓.๔๘๔ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูสังฆรักษ์สุชาติ เขมกาโร (แยมเดช)** ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนการสอนของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า

๑. การจัดการเรียนการสอนของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อศึกษาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก

๒. การเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระภิกษุจำแนกตามอายุ พรรษา วุฒิการศึกษา มีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ ๐.๐๕

๓. การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร โดยส่วนใหญ่เห็นว่า ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ควรจัดให้มี คณะกรรมการบริหารที่ชัดเจนและควรมีการจัดการเรียนรู้ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ควรจัดกิจกรรมที่ประกอบการเรียนรู้และน่าสนใจและทันสมัยมากขึ้น ด้านสื่อการเรียนการสอน ควรเพิ่มสื่อการเรียนการสอนให้มากและทันสมัย ด้านการวัดผลและประเมินผล การเรียนการสอน ควรนำผลการเรียนของนักเรียนมาปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น^๓

๔. ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้านมะขามเตี้ยวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๐๐๘ เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้านมะขามเตี้ยวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี อยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่มีความความพึงพอใจสูงสุดคือ พระสอนศีลธรรมให้นักเรียนศึกษาและพัฒนาตนเองจากสื่อการสอนและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ มีค่าเฉลี่ย ๔.๓๔๓ รองลงมาคือ พระสอนศีลธรรมได้ใช้สื่อการสอนพุทธศาสนามีความทันสมัยสอดคล้องกับเหตุการณ์เกิดขึ้นในปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ย ๔.๑๑๗ ผลการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้านมะขามเตี้ยวิทยาคม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล นักเรียนที่มีเพศต่างกันมีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน ส่วนนักเรียนที่มี อายุ ระดับการศึกษา ระดับชั้นเรียนต่างกัน มีความพึงพอใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงสอดคล้องสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาประยอม กลยาโณ (ส้มไมล์)** ได้วิจัยเรื่อง

^๓พระครูสังฆรักษ์สุชาติ เขมกาโร (แยมเดช), “การจัดการเรียนการสอนของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

“การศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา” ผลการวิจัยพบว่า

๑. ระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

๒. เปรียบเทียบสมมติฐานความพึงพอใจที่มีต่อพระสอนศีลธรรม จำแนกตามเพศ อายุ และชั้นเรียน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน และจากผลการวิเคราะห์ตัวแปรรายด้าน พบว่า ด้านคุณลักษณะทั่วไปของครู และด้านการวัดผลประเมินผล นักเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ยกเว้นด้านการกำหนดเนื้อหาวิชา ด้านวิธีการสอน ด้านสื่อการสอน และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนมีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน

๓. ข้อเสนอแนะของนักเรียนที่มีต่อพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาพบว่า ทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเหมือนกัน ปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไข มีดังนี้

๑) ปัญหาและอุปสรรค คือ ครูไม่เป็นกลาง มีความสนิทสนมกับนักเรียนมากเกินไป ไม่มีคุณภาพขาดความน่าเชื่อถือ ไม่มีความพร้อมในการสอน ไม่สร้างความคุ้นเคยกับนักเรียน สอนเนื้อหามากเกินไปไม่สอดคล้องกับธรรมชาติ ไม่ครอบคลุมไม่ชัดเจนไม่เข้ากับปัจจุบันมีสื่อประกอบน้อย

๒) แนวทางการสอนศีลธรรม คือ ครูควรจะทำตัวให้เป็นกลาง อย่าสนิทสนมกับนักเรียนมากเกินไป หมั่นศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ ทำตัวให้น่าเชื่อถือ เตรียมความพร้อมก่อนที่จะสอน ปรารภชักทายสร้างความคุ้นเคยกับนักเรียน สอนเนื้อหาให้สอดคล้องกับธรรมชาติ ให้ครอบคลุมและชัดเจนเนื้อหาให้เข้ากับปัจจุบัน^๔

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำนมะขามเตี้ย วิทยาเขต จังหวัดกาญจนบุรี มีข้อเสนอแนะที่มาจากผลการวิจัย สามารถสรุปได้ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) คณะสงฆ์ ควรมีการจัดกิจกรรมปลูกฝังทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมเยาวชนด้วย

๒) โรงเรียน และหน่วยงานควรจัดให้มีโครงการพระสอนศีลธรรมมาเพื่ออบรมพิเศษ เดือนละครั้ง เป็นอย่างต่ำ

^๔พระมหาประยอม กลยาโณ (ลุ่มไธม์), “การศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

๓) คณะสงฆ์ ควรมีการวางรูปแบบการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียน ให้เป็นแบบอย่างเดียวกันและเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันของสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

๔) คณะสงฆ์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูพระสอนธรรมศึกษา มีความรู้ในด้านต่างๆ ให้มากขึ้นด้วย

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑) พระสอนศีลธรรมควรจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับธรรมศึกษา โดยสอดแทรกนิทานเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม

๒) อาจารย์ประจำวิชาควรเน้นการปลูกฝังแก่เยาวชนเกี่ยวกับการนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตจริง

๓) พระสอนศีลธรรมควรจะใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย มีความทันสมัย เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

๔) พระสอนศีลธรรมควรมีการจัดการเรียนการสอนนอกสถานที่ ด้วยการพานักเรียนไปที่แหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในสถานที่ใกล้เคียง

๕) พระสอนศีลธรรมควรจัดเนื้อหาของหลักสูตรให้ตรงกับการเรียนการสอน มีเนื้อหาที่เข้าใจง่าย

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพระสอนธรรมศึกษาในโรงเรียน

๒) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งเสริมความสามารถในการสอนของพระสอนธรรมศึกษาในโรงเรียน

๓) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาปัญหาในเชิงลึก ด้วยการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาเชิงลึกอย่างมีประสิทธิภาพ